

Sygn. akt I UK 411/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanego ZUS-u Oddział w C. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) zł na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ubezpieczonemu A. B. prawa do emerytury, na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zdaniem organu rentowego, mimo że ubezpieczony wykazał 25-letni okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu, to nie udowodnił on, że legitymuje się wymaganym, co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie zaliczył okresu zatrudnienia ubezpieczonego w T. S.A. w L. jako okresu pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony odwołał się od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury. Odwołujący się podniósł, że w okresie zatrudnienia w T. S.A. w L. wykonywał pracę w warunkach szczególnych, co potwierdza świadectwo pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w C. w wyroku z dnia 21 marca 2014 r., sygn. akt IV U (...), uwzględnił odwołanie ubezpieczonego A. B. i zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ten sposób, że przyznał A. B. prawo do emerytury od 1 maja 2013 r., jak również zasądził na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Od powyższego wyroku apelację złożył organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędne uznanie, że ubezpieczony wykonywał przez co najmniej 15 lat pracę w warunkach szczególnych, wymienionych w dziale II wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, oraz przez niewłaściwe zastosowanie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury, mimo braku wykazania co najmniej 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego od zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie kosztów procesu od ubezpieczonego.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację organu rentowego i zasądził na rzecz ubezpieczonego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za swoje ustalenia Sądu Okręgowego. W ocenie Sądu drugiej instancji A. B. spełnił wymagane przesłanki przyznania emerytury określone w art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Apelacyjny przyjął, że ubezpieczony wykazał co najmniej 15-letni okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych, bowiem w czasie swojej pracy w T. był on zatrudniony na stanowisku elektromontera i wykonywał zadania remontowo–montażowe generatorów dużej mocy, co wiązało się z wykorzystywaniem palników w wysokich temperaturach, jak również użyciem srebra, austenitu oraz azbestu, a także przeprowadzaniem prób elektrycznych na terenie zakładu. Sądy oceniły, że ponieważ dla oceny czy pracownik pracował w szczególnych warunkach ma znaczenie nie nazwa stanowiska, a zakres wykonywanych obowiązków, to praca ubezpieczonego w T. stanowiła pracę określoną w Dziale II wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Apelacyjny uznał przy tym, że nie ma znaczenia, że T. nie jest przedsiębiorstwem zajmującym się wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej, bowiem w rozporządzeniu chodzi o prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej, ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, nie ulega zaś wątpliwości, że T. świadczył usługi z zakresu napraw i remontów urządzeń elektroenergetycznych, tak więc urządzeń niezbędnych do wytwarzania i przesyłania energii elektrycznej.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżył w całości pełnomocnik organu rentowego, podnosząc naruszenie przepisów prawa materialnego przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnym przyjęciu związku ustalonego stanu faktycznego z treścią zastosowanej normy prawnej, tj. przyjęcie, że ubezpieczony w okresie zatrudnienia w zakładzie pracy niezajmującym się wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej lub ciepłej, wykonywał pracę w

warunkach szczególnych, wymienioną w Dziale II wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) w związku z art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w konsekwencji nieuprawnione przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie powołanych przepisów.

Pełnomocnik organu rentowego wniosł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że jest ona oczywiście uzasadniona oraz o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 5 czerwca 2013 r., a także o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik ubezpieczonego wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, z uwagi na to, że skarga kasacyjna nie zawiera stosownego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, a w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o jej oddalenie z uwagi na jej niezasadność oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się niezasadna.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej jako: ustawa) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego między innymi w art. 32 ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w przypadku mężczyzn w wieku niższym niż 65 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat, pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za

pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, zaś zgodnie z ust. 4 tego artykułu wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi, tzn. obowiązującymi przed dniem wejścia w życie ustawy, były przepisy zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako: rozporządzenie), co zostało potwierdzone w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNAPIUS 2002 nr 10, poz. 243). Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, zaś zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W załączniku do rozporządzenia zawarto między innymi „wykaz A” obejmujący listę prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, składający się między innymi z działu II: „prace w energistyce”, w którym wskazano prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych.

Niezasadny okazał się zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnym przyjęciu związku ustalonego stanu faktycznego z treścią zastosowanej normy prawnej, tj. przyjęciu, że ubezpieczony w okresie zatrudnienia w zakładzie pracy niezajmującym się

wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej lub ciepłej, wykonywał pracę w warunkach szczególnych, wymienioną w Dziale II, wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) w związku z art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w konsekwencji nieuprawnione przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie powołanych przepisów. Bez wątplenia zakład pracy, w którym zatrudniony był ubezpieczony, nie zajmował się wytwarzaniem ani przesyłaniem energii elektrycznej, nie oznacza to jednak, że nie był zakładem z branży energetycznej, o której mowa w dziale II wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Należy bowiem zauważyć, że zakład ten wykonywał istotne dla zakładów zajmujących się wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej usługi, a mianowicie zajmował się montażem, remontami i serwisem urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, a konkretnie generatorów. W tym sensie pracodawca zatrudniający ubezpieczonego pełnił istotną rolę dla przedsiębiorstw bezpośrednio zajmujących się wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej, zapewniał on bowiem sprawność urządzeń, bez których ruch tych przedsiębiorstw nie byłby możliwy. Należy także zauważyć, że przynależność tego rodzaju zakładów co zakład zatrudniający ubezpieczonego do sektora energetycznego została potwierdzona także w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2012 r., I UK 239/12 (LEX nr 1427713), na który to wyrok powołuje się sam skarżący. Sam brak bezpośredniego uczestnictwa w wytwarzaniu oraz przesyłaniu energii elektrycznej nie oznacza jeszcze, że zakład zatrudniający ubezpieczonego nie należy do branży energetycznej.

Jednak sam fakt zatrudnienia w zakładzie pracy działającym w branży, o której mowa w dziale II wykazu A, nie stanowi jeszcze podstawy do uznania, że pracownik wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Do tego bowiem niezbędne jest wykonywanie pracy przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych. W ocenie Sądu

Najwyższego prace wykonywane przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektromagnetycznych i ciepłych muszą się przy tym charakteryzować ekspozycją pracownika na zagrożenia i czynniki szkodliwe o podobnym charakterze i podobnym stopniu natężenia, co te, na które narażeni są pracownicy zatrudnieni bezpośrednio przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej.

Istotą sporu w niniejszej sprawie było więc w rzeczywistości ustalenie, czy wykonywanie przez ubezpieczonego pracy na stanowisku elektromontera przy remontach i konserwacji generatorów spełnia przesłanki potrzebne do uznania jej za pracę przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektromagnetycznych i ciepłych w warunkach zbliżonych do pracy bezpośrednio przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej lub ciepłej. W tym miejscu należy wskazać, że dla dokonania tej oceny nie można się sugerować powoływanym już wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2012 r., I UK 239/12, bowiem tamta sprawa dotyczyła pracownicy zatrudnionej na stanowiskach nawijacza, izolowacza oraz jedynie częściowo elektromontera, a zatem w znacznej mierze na stanowiskach różniących się znacząco od stanowiska zajmowanego przez ubezpieczonego.

W ocenie Sądu Najwyższego w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny prawidłowo uznał, że ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wykonywał on pracę na stanowisku elektromontera instalacji i urządzeń elektroenergetycznych (niezależnie od szczegółowych nazw stosowanych u pracodawcy), zostało to udowodnione w wyniku przeprowadzonego przez sądy *meriti* postępowania dowodowego. Praca wykonywana przez odwołującego się była przy tym pracą, która choć nie była wykonywana bezpośrednio w przedsiębiorstwach zajmujący się wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej i ciepłej, to jednak odbywała się w analogicznych warunkach jak praca na takim stanowisku wykonywana bezpośrednio w tego rodzaju zakładach. Nie ulega bowiem wątpliwości, że usługi świadczone przez zakład będący pracodawcą A. B. są niezbędne dla prawidłowego działania wspomnianych przedsiębiorstw, zaś przeprowadzenie remontów, napraw i serwisu generatorów potrzebnych do wytwarzania energii jest konieczne dla możliwości ich wykorzystywania i musiałoby być przeprowadzone niezależnie od tego, czy działałoby się to w ramach samych przedsiębiorstw, czy też w zakładzie

świadczącym tego rodzaju usługi. Charakter i sposób prac z tym związanych nie różniłby się przy tym w zależności od miejsca ich wykonywania, niezależnie bowiem od tego, w którym z przedsiębiorstw wykonywana byłaby praca, wiązałaby się ona z wykonywaniem tych samych czynności, wykorzystaniem tych samych narzędzi i materiałów oraz z narażeniem na te same zagrożenia i czynniki szkodliwe w bardzo zbliżonym natężeniu.

Należało zatem przyjąć, że ubezpieczony należycie wykazał, że przez okres co najmniej 15 lat wykonywał pracę w warunkach szczególnych, wymienioną w Dziale II wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i uznać, że Sąd Apelacyjny zajął słuszne stanowisko w zaskarżonym wyroku.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swego wyroku. O kosztach Sąd Najwyższy postanowił na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

r.g.